

Leerdoelen:

- Kennis: Kennis opdoen van de kenmerken van de wetten en van de profetische literatuur.
- Inzicht: Leren wat deze inzichten betekenen voor het begrijpen (en evt. toepassen) van de teksten.
- Toepassing: Leren hoe je deze Bijbelgedeelten wel of niet kan toepassingen in je eigen situatie.

De Wet(ten): Verbondsbepalingen voor Israël

Deze les is gebaseerd op hoofdstuk 9 en 10 van het boek van Gordon Fee.

Inleiding:

In het Oude Testament vinden we meer dan zeshonderd geboden. De Israëlieten werden geacht zich aan deze geboden te houden als bewijs van hun toewijding aan God. In slechts vier van de negenendertig boeken in het Oude Testament staan deze wetten. Het zijn de boeken Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteronomium. Samen met het boek Genesis worden deze boeken de boeken van de wet genoemd (Pentateuch of Tora). Soms wordt er naar deze vijf boeken verwezen als ware het één boek (bijv. Joz. 1:8 “*Dit wetboek mag niet wijken uit uw mond*”) Sterker nog, op sommige plaatsen in het Nieuwe Testament waar over “de wet” wordt gesproken, wordt naar het hele Oude Testament verwezen. (Joh.10:34, 12:34, 15:25, 1 Kor. 14:21), of wordt dit de “*wet en de profeten*” genoemd (Matt. 5:17, Luk. 16:17). Meestal wordt in de Bijbel met de wet het gedeelte vanaf Exodus 20 t/m Deuteronomium 33 bedoeld.

De meest intrigerende vraag van christenen over de wet is de hermeneutische vraag, namelijk hebben deze wetten ons nog iets te zeggen?

Christenen en de wet in het Oude Testament

Wordt van de christenen verwacht dat zij zich aan de wet in het Oude Testament houden? Als dit verwacht zou worden, hoe kan dat, nu er geen tempel of centrale offerdienst meer is? (Lev.1-5). Als we ons niet meer aan de wet moeten houden, waarom zegt Jezus dan: *Want voorwaar, Ik zeg u: “Eer de hemel en de aarde vergaan, zal er niet één jota of één tittel vergaan van de wet, eer alles zal zijn geschied”* (Matt. 5:18)? Deze vragen verdienen een antwoord. Om de relatie tussen een christen en de wet van het Oude Testament te begrijpen, volgen er zes aanwijzingen.

1. De wet van het Oude Testament is een verbond.

Een verbond is een bindende overeenkomst tussen twee partijen. De verplichtingen van beide partijen staan gespecificeerd in het verbond. In de tijd van het Oude Testament werden verbonden vaak gesloten tussen volken. Het volk dat na een oorlog als sterkste uit de bus was gekomen sloot een verbond met de verliezer. Hierdoor verzekerde de verliezer zich van allerlei voordelen en bescherming. Omgekeerd, was de verliezer absolute loyaliteit verschuldigd aan de overwinnaar. Met de waarschuwing dat gebrek aan loyaliteit zou leiden tot straffen zoals in het verbond bepaald. De verliezer toonde zijn loyaliteit door zich aan de bepalingen van het verbond te houden. De wet in het Oude Testament zou je kunnen vergelijken met zo’n verbond. God sloot een verbond als Heer met zijn onderdaan, Israël. In ruil voor zegeningen en bescherming, werd Israël geacht zich te houden aan meer dan zeshonderd bepalingen/geboden.

2. Het Oude Testament is niet ons testament.

Testament is een ander woord voor verbond. Het Oude Testament vertegenwoordigt een oud verbond. Het oude verbond zijn we niet langer verplicht te gehoorzamen. Daarom is het bijna onmogelijk er van tevoren vanuit te gaan dat het Oude Verbond automatisch ook voor ons geldt. Sterker nog, we moeten er vanuit gaan dat geen van de bepalingen (wetten) bindend zijn voor ons (Rom. 6:14), tenzij ze vernieuwd worden in het Nieuwe Verbond. Na het Oude Verbond is er een Nieuw Verbond gekomen en die zijn niet identiek. God verwacht ook van ons loyaliteit, maar op een andere manier.

3. Een aantal bepalingen van het Oude Verbond worden niet vernieuwd in het Nieuwe Verbond. Binnen de wetten van de Pentateuch zijn o.a. de volgende twee categorieën te onderscheiden: (1) de Israëliische burgerlijke wetten en (2) de Israëliische rituele wetten. Onder burgerlijke wetten verstaan we de wetten waarin de straffen werden gespecificeerd die opgelegd zouden worden, voor zowel grotere als kleinere misdaden, als je zou worden gearresteerd en berecht in Israël. Deze wetten gelden alleen voor inwoners van het oude Israël. De rituele wetten schreven het volk Israël tot in details voor hoe ze God moesten aanbidden. Centraal onderdeel hiervan was het offeren van dieren. (Hebr. 9:22) Toen Jezus Zijn volmaakte offer had gebracht, was dit niet meer nodig. Aanbidding van God bleef, maar op een andere manier. (zie ook Hand. 15, met name vers 18)

Het Nieuwe Verbond kan heel anders zijn dan het Oude Verbond, maar het is niet noodzakelijk totaal anders. Zegt Jezus in Matt. 5:18 (vgl. Luk. 16:16-17) dat wij nog onder de wet zijn? Nee, Jezus bedoelde dat de wet niet veranderd kan worden. Jezus bracht een nieuwe wet, die de oude niet afschafte, maar vervulde.

4. Een deel van het Oude Verbond wordt vernieuwd in het Nieuwe Verbond. Bepaalde aspecten van de ethische wetten uit het Oude Testament worden in het Nieuwe Testament vernieuwd en gelden voor de christenen. Deze wetten zijn direct verbonden met de twee basis wetten van het Nieuwe Verbond (Matt. 22:40 “*Heb God lief en je naaste als jezelf*” vgl. Deut. 6:5 en Lev. 19:18). Jezus haalt bepaalde wetten uit het Oude Testament aan en geeft ze een nieuwe toepassing (zie bijv. Matt 5:21-48). Hij herdefinieert ze. Daarom hebben we het over aspecten van de wetten uit het Oude Verbond, in plaats van over de wetten zelf, die in het Nieuwe Verbond vernieuwd worden.

5. De hele wet in het Oude Testament is nog steeds het woord van God voor ons, zelf al is het niet Gods gebod voor ons. In de Bijbel staan talloze opdrachten waarvan God wil dat we ze kennen, maar die niet aan ons persoonlijk gericht zijn (Matt. 11:4 “*Ga heen en boodschapt Johannes wat gij hoort en ziet*”).

6. Alleen dat wat expliciet wordt vernieuwd van de wet uit het Oude Testament, kan geschouwd worden als deel van de ‘wet van Christus’ van het Nieuwe Testament. Concreet geldt dit voor de 10 geboden (Matt. 5:21-37; Joh. 7:23) en de grote opdrachten uit Deut. 6:5 en Lev. 19:18. Geen enkele andere wet uit het Oude Testament hoeft door ons christenen (strikt) gehoorzaamd te worden.

De rol van de wet in Israël en in de Bijbel

Ondanks bovenstaande is de Wet een waardevol deel van de Bijbel. Het heeft in de geschiedenis gefunctioneerd om ons tot Christus te brengen (Gal. 4:23). De wet laat ons zien hoe hoog Gods standaard is voor rechtvaardigheid en hoe onmogelijk het is voor een mens om zonder Gods hulp deze standaard te halen. De wet redt niet, God redt. De wet functioneert als een model en geeft voorbeelden van wat loyaliteit aan God betekent.

Onweerlegbare Wetten

Geboden die beginnen met *doe* of *doe niet* noemen we onweerlegbare wetten. Het zijn directe opdrachten en algemeen toepasbaar. Dergelijke wetten zijn niet tot in detail gespecialiseerd (Lev. 19:9-14). De wet zet een standaard neer door een voorbeeld te geven. De wet somt niet elke mogelijke situatie op. De wet is een algemene gids en geen technische beschrijving. Het is onmogelijk wetten zo specifiek te maken dat elke mogelijke situatie erin beschreven wordt. Het gaat niet om de bewoording, maar om de geest die uit de wetten spreekt. De hermeneutische waarneming is dan ook, dat de wet ons laat zien hoe onmogelijk het is om vanuit eigen kracht zo te leven, als God het van ons vraagt. (Rom. 8:1-11). De Farizeeën hielden de wet naar de letter, maar misten Gods bedoeling (Matt. 23:23). (en heel Matt. 23)

Specifieke Wetten (Casuïstiek)

Dit is het tegenovergestelde van de onweerlegbare wetten. De elementen in deze wetten zijn voorwaardelijk. Deze wetten zijn alleen van toepassing voor bepaalde personen in specifieke gevallen (Deut. 15:12-17). Een groot gedeelte van de 600 wetten in het Oude Testament zijn casuïstiek van karakter. Geen van deze wetten wordt expliciet vernieuwd in het Nieuwe Verbond. Omdat deze wetten betrekking hebben op het burgerlijke, religieuze- en ethische leven van de Joden, is het onwaarschijnlijk dat ze gelden voor de christenen. Welke hermeneutische principes kunnen we als christen halen uit deze wetten? Als voorbeeld Deut. 15:12-17:

- (1) De regeling die God had getroffen voor slaven door ze na zes jaar vrij te laten, beperkte enorm de slavernij. Hierdoor kon de slavernij niet buitensporig misbruikt worden
- (2) God houdt van slaven. Dit kunnen we opmaken uit de manier waarop de eigenaar voor de slaaf moest zorgen. (Het volk Israël was vroeger zelf slaaf!)
- (3) Slavernij kan op een manier worden gepraktiseerd, dat slaven het in slavernij beter hebben dan als ze vrij zouden zijn
- (4) De eigenaar van de slaven kon niet met de slaaf doen wat hij wilde. Hij moest zich houden aan allerlei wetten met betrekking tot slavernij. God bezat zowel de slaaf als de eigenaar.

De vier bovenstaande punten bevatten waardevolle lessen voor ons. Dit ondanks het feit dat deze wet uit Deut. 15:12-17 niet direct aan ons gericht is. Waar het om draait is, hoeveel we kunnen leren uit deze wet over God. Over zijn eisen, en zijn karakter, over zijn idealen voor de Joodse samenleving en over zijn relatie met zijn volk, vooral met betrekking tot de betekenis van 'verlossing'. Deze wet geeft ons een deel van de achtergrond van het Nieuw Testamentische onderwijs over verlossing. Ook laat deze wet ons zien dat slavernij in het Oude Testament, iets heel anders was dan wat wij onder slavernij verstaan. Tenslotte laat het Gods liefde op een andere manier zien. Kortom, dit stukje uit de wet is Gods woord voor ons, ook al is het duidelijk geen opdracht van God aan ons.

De wet van het Oude Testament en andere wetten uit de oudheid

Het Joodse volk was niet het eerste volk dat leefde met wetten. Als andere, vaak eerder ontstane wetten, wordt vergeleken met de wet van het Oude Testament, blijkt de wet van het Oude Testament veel verder ontwikkeld te zijn. De wet van het Oude Testament zet een duidelijk hogere standaard neer. In andere wetten werden bijvoorbeeld vrouwen en slaven als bezit beschouwd. In de wet van het Oude Testament wordt bijvoorbeeld in het geval van moord geen onderscheid gemaakt tussen mannen, vrouwen en slaven met betrekking tot de straf. Ook is een persoon die iets verkeerd doet, zelf verantwoordelijk. Hij moet zelf de gevolgen dragen van zijn daden. (Deut. 24:16)

De wet van het Oude Testament als zegen voor Israël

De wet voorzag niet in eeuwig leven of rechtvaardigheid voor God. Je redding zelf verdienen door je aan de wet te houden was onmogelijk. De wet had andere bedoelingen. Als wij deze bedoelingen begrijpen, leer je de wet zien als een zegen voor de Israëlieten. Een bijzonder voorbeeld van Gods genade voor zijn volk.

De voedsel wetten

Deze wetten waren niet bedoeld om het volk Israël te beperken. Zij dienen ter bescherming. (bijv. Lev. 11:7) Het meeste verboden voedsel: (1) is vatbaarder om als ziekteverwekker te functioneren in dat land en klimaat; (2) is economisch niet winstgevend om in te investeren; (3) is voedsel dat door andere mensen werd gebruikt voor hun religieuze offers. Praktijken waar de Israëlieten niet aan mee mochten doen.

Hedendaags medisch onderzoek heeft aangetoond dat lamsvlees, door Joden het meest gegeten, het minst gevoelig is voor voedselallergie.

Wetten die gaan over bloedvergieten

Deze wetten zetten een belangrijke standaard neer voor Israël. Zonde verdient straf (Ex. 29:10-12). God openbaarde zijn volk door de wet dat degene die zondigde tegen God, het niet verdiende om te leven. Maar Hij voorzag ook in een procedure waardoor de zondaar aan de dood zou ontkomen: er kon plaatsvervangend bloed vergoten worden. God accepteerde de dood van een dier in plaats van de dood van de zondaar. De offerdienst als onderdeel van de wet was noodzakelijk voor het overleven van het volk. Zonder bloedvergieten geen vergeving (Hebr. 9:22). Deze wetten zijn een voorafschaduwing van het plaatsvervangende werk van Jezus. Jezus' dood vervulde de eis van de wet en is de basis voor onze aanvaarding door God.

Ongebruikelijke waarschuwingen

Zoals in Deut. 14:21 (“*Gij zult een bokje niet koken in de melk van zijn moeder*”) of Lev. 19:19 (“*en een kleed, uit tweeërlei stof vervaardigd, zult gij niet dragen*”).

Deze verboden waren er zodat de Israëlieten niet zouden meegaan in de vruchtbaarheidscultus die gepraktiseerd werd door de Kanaänieten. Deze wetten waren cruciaal en bedoeld tot zegen voor de Joden.

Wetten die degene die hen hielden zegenden

Bijvoorbeeld Deut. 14:28-29 (“Na verloop van drie jaar zult gij alle tienden van uw opbrengst in dat jaar brengen en in uw poorten neerleggen, opdat de Here, uw God u zegene in al het werk, dat uw hand doet”) geeft aan dat gehoorzaamheid aan deze wet leidt tot zegen. Als Gods volk niet zou zorgen voor de behoeftigen, zoals de Levieten, wezen en weduwen, dan kan God hen geen voorspoed geven. De tienden behoren aan Hem toe en Hij heeft voorgeschreven hoe ze gebruikt moeten worden. Als dit gebod overtreden wordt, betekent dat diefstal van Gods geld. (Mal. 3:8). Deze wet voorzag de behoeftige en degene die de behoeftige voorzag. Dit soort wetten is noch beperkend noch strafbaar, maar getuigd van een goede praktijk voor toen en nu.

Huwelijks- en kuisheidswetten

In Lev. 18:1-18 vinden we heel duidelijke wetten tegen incest en seksueel misbruik. In vers 6 staat het algemene incestverbod en de verzen daarna geven heel specifiek aan met wie je geen gemeenschap mag hebben. God is hier heel duidelijk over (zie ook vers 30), ondanks diverse verhalen in het OT waar hier niet altijd goed tegen wordt opgetreden.

Samenvattend: enkele tips

Een korte lijst van hermeneutische principes die je zullen helpen als je de wet leest in het Oude Testament. Houdt deze principes in gedachten en het zal je helpen fouten te vermijden in de toepassing van de wet. Je zult in de wet het instructieve en geloofsopbouwende karakter herkennen.

1. De wet van het Oude Testament is Gods geïnspireerde woord voor jou.
De wet van het Oude Testament is niet Gods directe opdracht aan jou.
2. De wet van het Oude Testament is de basis van het Oude Verbond en daarom onderdeel van de Joodse geschiedenis.
De wet van het Oude Testament geldt niet voor christenen in het Nieuwe Verbond, behalve waar het specifiek vernieuwd wordt.
3. Gods rechtvaardigheid, liefde en hoge normen worden geopenbaard in de wet van het Oude Testament.
Gods genade gaat gelijk op met Zijn strenge normen.
4. De wet van het Oude Testament is niet volledig.
De wet van het Oude Testament zet een voorbeeld neer voor een bepaalde manier van leven.
5. De wet van het Oude Testament wordt niet heel vaak geciteerd door de profeten of door het Nieuwe Testament.
De essentie van de wet (de 10 geboden en het grote gebod) wordt herhaald door de profeten en vernieuwd in het Nieuwe Testament.
6. De wet van het Oude Testament is een grootste gave aan Israël, zegen brengend over degene die de wet gehoorzaamt.
De wet van het Oude Testament is geen verzameling van vervelende regels die de vrijheid van mensen beperkt.

De profeten: gezonden om het verbond in Israël te benadrukken (handhaven, opleggen, kracht bijzetten) (Enforcing the Covenant in Israël)

Inleiding

Profetische boeken is de grootste groep in de Bijbel. Er zijn vier grote (Jesaja, Jeremia, Ezechiël en Daniël) en twaalf kleine profeten (Hosea, Joël, Amos, Obadja, Jona, Micha, Nahum, Habakuk, Sefanja, Haggai, Zacharia, Maleachi), geschreven tussen 760 en 460 v. Chr. Groot en klein slaat op de lengte van hun boeken en niet op hun invloed. De Hebreeuwse Bijbel heeft trouwens een andere indeling (Zie W&G p. 6) (ook in de Naardense Bijbel)

De aard van profetie

De profetische boeken behoren tot de moeilijkste om uit te leggen of te begrijpen gedeelten van de Bijbel. Dit komt omdat deze boeken, zowel in hun functie als in hun vorm, verkeerd begrepen zijn. Eerst enkele inleidende opmerkingen.

De betekenis van profetie

De meeste lezers van de profeten denken dat met profetie het voorspellen van de (verdere) toekomst wordt bedoeld. Het gebeurt vaak dat christenen alleen verwijzen naar de profeten als het gaat over de wederkomst van Jezus of de tijd die erna komt. De profeten op deze manier benaderen is erg selectief. Een paar gegevens: minder dan 2% van de profetie in het Oude Testament is Messiaans. Minder dan 5% beschrijft de periode van het Nieuwe Verbond. Minder dan 1% heeft betrekking op gebeurtenissen die nog plaats moeten vinden.

De profeten spraken wel over de toekomst. Meestal was dat de nabije toekomst van Israël, Juda en andere volken om hen heen. Eén van de sleutels voor een goed begrip van de profeten is dan ook dat wij terug moeten kijken op gebeurtenissen, die voor ons voorbij zijn en voor hen nog moesten plaatsvinden.

De profeten als sprekers

Als je de profeten in de eerste plaats beschouwt als voorspellers van de toekomst, dan ga je voorbij aan hun hoofdtak; namelijk spreken namens God tot hun tijdgenoten. Juist omdat hun profetieën eerst zijn uitgesproken, zijn ze voor ons moeilijk te begrijpen.

In de profetische boeken ontvangen we een boodschap van God via de profeten. Van de profeten zelf weten we vaak erg weinig. Dit maakt een goed begrip van deze boeken moeilijk. Van andere profeten in het Oude Testament zoals Elia en Elisa, wordt hun leven uitgebreid beschreven. Als zijn dan iets doorgeven namens God, is dat makkelijker te begrijpen, omdat we weten wie het zegt en in welke context. Is het je wel eens opgevallen hoe moeilijk het is om een profetisch boek in één keer uit te lezen? Dit komt o.a. omdat deze boeken daar waarschijnlijk helemaal niet voor bedoeld zijn. Vooral de grote profeten bevatten voor een groot deel verzamelingen uitgesproken boodschappen van God (Engels: *oracles*). Deze boodschappen van God worden niet altijd chronologisch weergegeven. Vaak is niet duidelijk waar de één begint en de ander ophoudt. Ook is de historische setting vaak onduidelijk. De meeste boodschappen van God werden uitgesproken in dichtvorm (poëzie)!

Het probleem van de geschiedenis

De 'historische afstand' bemoeilijkt ons begrip van de profeten. Hiermee bedoelen we dat we grote moeite hebben om de woorden van de profeten in hun juiste context te plaatsen. Wij staan ver af van het religieuze, historische en culturele leven van het oude Israël.

De functie van profetie

Wat was de rol en de taak van de profeet in Israël. Drie punten moeten benadrukt worden:

(1) De profeten waren Gods instrumenten om het verbond te handhaven (extra onder de aandacht te brengen)

Het volk Israël, het Verbondsvolk, had in de wet de vloeken en de zegeningen van het verbond staan. Vloeken bij ongehoorzaamheid en zegeningen bij gehoorzaamheid aan God. De profeten werden door God gebruikt om de vloek en de zegen bij het volk Israël onder de aandacht te brengen. Op deze manier begrepen de Joden waarom ze te maken kregen met Gods zegen of vloek. Door middel van de profeten herinnert God Zijn volk eraan dat als zij zich houden aan de wet, zegen zal volgen. Als ze zich niet aan de wet houden, zal straf het gevolg zijn.

De zegeningen die Israël zal ervaren als antwoord op haar trouw aan het verbond vinden we in Lev. 26:1-13; Deut. 4:32-40 en 28:1-14, maar altijd vergezeld van een waarschuwing. De vloeken (straf) bij ongehoorzaamheid treffen we aan in Lev. 26:14-39; Deut. 4:15-28 en 28:15-32;42. De profeten bedachten de zegeningen of vloeken niet zelf die zij uitspraken. Zij reproduceerden het woord van God. Door hen heen liet God zien, hoeveel waarde Hij hecht aan zijn verbond met Israël.

Laten we kort wat dieper ingaan op de zegen en de vloek. Waaruit bestond de zegen als relatie op trouw aan het verbond: leven, gezondheid, voorspoed, overvloed, respect en veiligheid. De vloek bestond uit één of meerdere van het volgende: dood, ziekte, droogte, gebrek, gevaar, vernietiging, nederlaag, deportatie, armoede en ongenade.

Op deze manier sprak God tot zijn volk via de profeten. Als voorbeeld Amos 9:11-15. Als God toekomstige zegen voor het volk wil aankondigen, dat doet hij dat in (agrarische) termen van overvloed, leven, gezondheid, voorspoed, respect en veiligheid (zie de inhoud van de zegen!). De vloeken kunnen zowel beeldspraak, als letterlijk bedoeld zijn en zijn vaak gemeenschappelijk, d.w.z. tot het hele volk gericht.

Als je de profeten leest, let dan op het volgende patroon: (1) De zonde van Israël of de liefde van God voor haar wordt benoemd; (2) een aankondiging van vloek of zegen afhankelijk van de situatie.

(2) De boodschap die de profeten brachten was niet hun boodschap, het was Gods boodschap.

God riep profeten. (Ex. 3:1; Jes. 6; Jer.1; Eze. 1-3; Hos. 1:2, Amos 7:14-15, Jona 1:1, etc.) Als iemand zelf profeet wilde zijn was het vaak een valse profeet. (Jer. 14:14; 23:21) Het Hebreeuwse woord voor profeet (*nâbî*) is afgeleid van het woord roepen (*nabû*). De profeten voorzien hun woorden vaak met toevoegingen als “zo spreekt de Heer”. Vaak spreekt God zelf in de profetie, in de Ik-vorm. Duidelijker konden de profeten niet laten zien dat hun woorden rechtstreeks van God afkomstig waren. Voorbeeld: Jer. 27:2-4, 11 en 28:15-16. De profeten waren als het ware ambassadeurs van het hof in de hemel. Zij openbaarden Gods soevereine wil aan de mensen. Als mensen Gods wetten ontrouw waren, bevatte het woord van God, via de profeet, straf. De profeten richtten zich tot elke bevolkingsgroep. Zij waren hierin trouw. Wij lezen in de profetische boeken niet het woord van God zoals de profeet dit zag. Wij lezen Gods woord zoals God wilde dat de profeet het presenteerde. De profeet handelde of sprak niet onafhankelijk.

(3) De boodschap van de profeten is niet origineel

De profeten worden door God geïnspireerd om de essentiële inhoud van de waarschuwingen en beloften (zegen en vloek) van het verbond door te geven. Wij lezen dan ook niet iets totaal nieuws als we de woorden van de profeten lezen. Het is de boodschap die God aan Mozes doorgaf. De vorm waarin deze boodschap werd verpakt kon uiteraard enorm variëren. God zond profeten om de aandacht te trekken van de mensen. De aandacht pakken van mensen kan inhouden, dat je iets dat zij al heel vaak hebben gehoord anders verpakt, zodat het op een bepaalde manier “nieuw” is. De profeten gaven geen nieuwe boodschap door. Ook vernieuwden zij de oude boodschap niet. Een voorbeeld hiervan vinden we in Hos. 4:2 – door het noemen van een aantal kernwoorden (in een andere volgorde) brengt Hosea de 10 geboden op een andere manier bij zijn hoorders in herinnering. Net als Jezus in Luk. 18:20. Een tweede voorbeeld zijn de Messiaanse profetieën. Dit is een nieuw punt in de profetieën. Het idee van een Messias kwam ook in de wet al naar voren. (Deut. 18:18). Jezus beschreef dat zijn leven, dat, wat in de wet van Mozes, de profeten en de psalmen stond, vervuld moest worden. (Luk. 24:44) Joh. 1: 46 “*Wij hebben Hem gevonden, van wie Mozes in de wet geschreven heeft*”.

De taak van exegese*De behoefte aan externe hulp*

Er zijn nogal wat mensen die denken dat alles in de Bijbel direct begrepen zou moeten worden door iedereen die het leest, zonder te hoeven studeren of externe hulp te moeten raadplegen. De gedachte hierachter is dat als God de Bijbel schreef voor alle gelovigen, wij in staat zouden moeten zijn de Bijbel de eerste keer dat we hem lezen, te begrijpen. Gods Geest is immers in ons. Dit (eerste) is niet juist. Omdat Gods gedachten hoger zijn dan onze gedachten (Ps. 92:5; Jes. 55:8), zou het ons niet moeten verbazen dat sommige delen van de Bijbel tijd en geduldige studie vereisen, voordat we ze begrijpen.

Dit geldt zeker voor de profetische boeken. Alleen lezen leidt niet tot een grondig begrip.

Er zijn drie mogelijke hulpbronnen beschikbaar:

- (1) Bijbelse woordenboeken. Deze boeken geven informatie over de historische setting van elk Bijbelboek. Ze geven een outline. Laten zien wat de speciale kenmerken zijn van het boek. Ze wijzen de lezer op belangrijke punten voor de uitleg van het Bijbelboek. Lees eerst een Bijbels woordenboek voordat je een profetisch boek uit de Bijbel begint te lezen. Je hebt achtergrondinformatie nodig, voordat je in staat zult zijn te begrijpen wat de profeet wil zeggen. Gods woord kwam via de profeten tot de mensen in specifieke situaties. De waarde die het profetische boek voor ons heeft, hangt mede af van ons vermogen om de situaties juist in te schatten. Zodat wij vervolgens voor onszelf de toepassing kunnen maken.
- (2) De commentaren. Deze boeken geven net als de Bijbelse woordenboeken inleidingen op elk Bijbelboek. Alleen vaak minder gestructureerd. Verder leggen ze het Bijbelboek vers voor vers uit. (voorbeeld: Kok-Kampen COT en CNT en CvB Veenendaal de Studiebijbel)
- (3) De Bijbelse handboeken. De betere versies combineren de kenmerken van de Bijbelse woordenboeken en de commentaren. Daarbij richten zij zich meer op de grote lijnen.

Historische context

Binnen de historische context kunnen we onderscheid maken tussen de algemene context (de tijd waarin de profeet leefde) en de specifieke context (de context van één uitspraak van God). Om een goede exegese te kunnen maken, is het noodzakelijk van elk profetisch boek, zowel de algemene als de specifieke historische context te weten.

De algemene (bredere) context.

De zestien profetische boeken van het Oude Testament zijn geschreven in de periode 760-460 voor Christus. Gedurende deze periode van de Joodse geschiedenis was er een grote behoefte aan profeten, die Gods verbond met Zijn volk telkens opnieuw onder de aandacht brachten.

Deze jaren werden gekarakteriseerd door:

- (1) niet eerder vertoonde politieke, militaire, economische en sociale onrust
- (2) Enorme religieuze ontrouw en minachting voor het verbond (wet van Mozes)
- (3) Veranderingen in bevolkingen en nationale grenzen. In deze omstandigheden was er behoefte aan een vernieuwd Woord van God. God riep daarom profeten en sprak Zijn Woord.

Rond 760 voor Christus werd Israël geteisterd door een langdurige burgeroorlog. De noordelijke stammen, onder de naam Israël en soms Efraïm, waren gescheiden van de zuidelijke stam Juda. God had voor het noorden, waar de ongehoorzaamheid aan het verbond die van het zuiden ver overtrof, de ondergang bepaald. Amos en Hosea kondigden de naderende ondergang aan. In 722 voor Christus viel het noorden in de handen van de supermacht van het Midden Oosten in die tijd, Assur (Assyrië). Daarna gaf de toenemende zonde van Juda en de opkomst van een andere supermacht, Babel, aanleiding tot schrijven voor vele profeten, zoals Jesaja, Jeremia, Joël, Micha, Nahum, Habakuk en Sefanja. Ook Juda ging ten gevolge van zijn ongehoorzaamheid in 587 voor Christus ten onder (Babel). Daarna proclameerden Ezechiël, Daniël, Haggai, Zacharia en Maleachi, Gods wil met betrekking tot het herstel van zijn volk, (dat begon met de terugkeer uit de ballingschap in 538 voor Christus) en het herbouwen van het land en het herstellen van het juiste geloof. Dit patroon was al vastgelegd in Deut. 4:25-31. Veel van de inhoud van de profetische boeken heeft te maken met deze gebeurtenissen. Als je deze en andere gebeurtenissen uit deze periode niet kent, zou je niet in staat kunnen zijn te begrijpen wat de profeten willen zeggen. God sprak in de geschiedenis over de geschiedenis. Om zijn Woord te begrijpen, moeten we iets van die geschiedenis afweten.

Specifieke context.

Elke profetische boodschap werd uitgesproken in een specifieke historische setting. God sprak door zijn profeten tot mensen op een bepaalde tijd, in een bepaalde plaats en onder bepaalde omstandigheden. Kennis van datum, publiek en situatie draagt dan ook bij aan het begrip van de boodschap. (Voorbeeld Hosea 5:8-10).

Datum: 734 v. Christus, Land: Noord-Israël, situatie: oorlog. De boodschap gold specifiek enkele steden. Het oordeel komt eraan. Maar dit geldt ook voor Juda (het zuiden). Zij hielden zich ook niet aan Gods wetten. (vergelijk 2 Kon. 16:2-4)

Het isoleren van te onderscheiden uitspraken van God.

De eerste stap in de daadwerkelijke exegese van de profetische boeken is: DENKEN IN VAN ELKAAR TE ONDERSCHIEDEN UITSPRAKEN VAN GOD.

Meestal is dat wat de profeet te zeggen had in zijn boek opgeschreven, zonder aan te geven waar de ene boodschap van God eindigt en waar de volgende begint. Ook vraag je je hierdoor af wanneer, voor wie en onder welke omstandigheden iets is uitgesproken. De antwoorden op deze vragen zijn bepalend voor je begrip. Sommige delen van de profetische boeken vormen hierop een uitzondering. Bijvoorbeeld in Haggai en sommige delen van Zacharia, Jeremia en Ezechiël zijn de profetieën gedateerd en in een context geplaatst. Meestal is dit echter niet het geval. Voorbeeld Amos 5. Dit bevat 3 godsspraken, namelijk vers 1-3, 4-17 en 18:27.

De vorm van de profetie.

We weten dat het onderscheid maken tussen de aparte uitspraken van God een sleutel is, in het begrijpen van de profetische boeken. Met dat als uitgangspunt, is het belangrijk iets te weten van de verschillende vormen die profeten gebruikten om hun boodschappen van God samen te stellen. De profeten bedienden zich van allerlei literaire stijlen. Wij hebben de drie meest voorkomende stijlen geselecteerd.

De rechtszaak

Dit is een allegorische literaire stijl, genaamd een “verbondsrechtszaak”. (Voorbeelden in Jes. 3:13-26, Hos. 3:3-17; 4:1-19 etc.). Hierin wordt God voorgesteld als de aanklager, officier van Justitie, rechter en deurwaarder in een rechtszaak tegen de gedaagde, Israël. (Voorbeeld op p. 194-195 boek Fee). Omdat het verbond is overtreden, zullen de straffen opgesomd in het verbond over het volk Israël komen. Deze literaire vorm is een dramatische en effectieve manier van communiceren met Israël. Deze vorm draagt ertoe bij dat de speciale boodschap overkomt.

Het wee.

‘Wee’ riepen de Joden als er een ramp of de dood naderde of als zij rouwden bij een begrafenis. Via de profeten liet God weten dat het oordeel naderde door het gebruik van dit woord ‘wee’. Geen Jood ontging de betekenis van dit woord. Deze boodschappen van God bevatten altijd: een aankondiging van het onheil, de reden voor dat onheil en een voorspelling van het oordeel. (Voorbeelden in Hab. 2:6-8, Mich. 2:1-5 en Sef. 2:5-7).

De belofte

Deze vorm wordt ook ‘reddingsboodschap’ genoemd. Je herkent deze vorm aan de volgende elementen: er wordt verwezen naar de toekomst, er wordt melding gemaakt van radicale verandering en er wordt over zegen gesproken. (Voorbeelden staan in Amos 9:11-15, Hosea 2:16-20 en 2:21-23; Jes. 45:1-7 en Jer. 31:1-9). Uit bovenstaande beschreven literatuurstijlen met daarbij passende voorbeelden, blijkt dat een goed begrip van deze verschillende vormen leidt tot een beter begrip van de boodschap van God.

De profeten als dichters

Poëzie lijkt de dingen eerder minder duidelijk te maken, dan juist te verduidelijken. De profeten maakte gebruik van poëzie. Een kenmerk van poëzie is dat je het makkelijker uit het hoofd leert dan verhalen. God sprak via de profeten dan ook veel in gedichten. De mensen waren vertrouwd met gedichten en konden zich dergelijke profetieën herinneren. Alle profetische boeken bevatten een groot deel in dichtvorm en sommigen bestaan uitsluitend uit gedichten. Om een beetje vertrouwd te raken met Hebreeuwse poëzie, de volgende drie kenmerken van deze dichtvorm:

- (1) *Synoniem parallellisme*: de tweede of opvolgende regel herhaalt of versterkt de betekenis van de eerste regel (Jes. 44:22)
- (2) *Antithetisch parallellisme*: de tweede of opvolgende regel staat in contrast met de gedachte van de eerste regel (Hosea 7:14)
- (3) *Synthetisch parallellisme*: de tweede of opvolgende regel voegt verdere informatie aan de eerste regel toe (Obadja v. 21)

De manier waarop dingen worden gepresenteerd in de poëzie, hoeft je niet te verwarren als je de regels van de poëzie kent.

Enkele hermeneutische ideeën

Wat wil God tot ons zeggen door deze geïnspireerde poëtische boodschappen? Uitgesproken in een andere tijd tot andere mensen. Als we door middel van exegese weten wat God tot de oorspronkelijke luisteraars wilde zeggen, kunnen we relatief eenvoudig de vertaling naar ons eigen leven maken. Hierbij een aantal opmerkingen:

Wees voorzichtig: de profetie als voorspeller van de toekomst.

Aan het begin van dit hoofdstuk hebben we opgemerkt dat het voorspellen van de verre toekomst geen hoofdtak was van de profeten. Zij spraken meestal over toekomstige gebeurtenissen die in de nabije toekomst lagen. Een toekomst die voor hen nog moest komen en voor ons al achter ons ligt. Voorbeeld: de meeste gebeurtenissen die beschreven worden in Ezechiël 25-39, werden binnen enkele tientallen jaren nadat deze profetieën waren uitgesproken vervuld. Opgemerkt moet worden dat sommige profetieën die over de nabije toekomst gaan, afgezet worden tegen de achtergrond van de grote, eschatologische toekomst. Soms lijken deze twee aspecten zich te vermengen. De reden hiervoor is dat de Bijbel regelmatig Gods daden in tijdelijke geschiedenis, ziet in het licht van zijn totale plan met de hele menselijke geschiedenis. Het tijdelijke moet gezien worden in het licht van het eeuwige plan. Er zijn dingen in de profeten die behoren tot de gebeurtenissen van de laatste fase van de eindtijd. (Joël 3:1-1; Sef. 3:8-9, Zach. 14:9). Maar de oordelen waarover in verband met deze gebeurtenissen gesproken wordt, moeten niet in de toekomst geplaatst worden. Eschatologische taal is vaak metaforisch (dwz beeldspraak) van aard. Soms spreekt deze beeldspraak op dichterlijke wijze over de gebeurtenissen van de eindtijd, terwijl ze niet bedoeld zijn als voorspellingen van deze gebeurtenissen. Voorbeeld in Eze. 37:1-14 (het dal met dorre doodsbeenderen). In eerste instantie spreekt dit namelijk over de terugkeer van Israël uit de ballingschap in de 6^e eeuw v. Chr.

Uw aandacht gevraagd voor: profetie en tweede betekenissen

Op een aantal plaatsen waar in het Nieuwe Testament wordt verwezen naar passages uit het Oude Testament, lijken deze passages een totaal andere betekenis te hebben. Deze Bijbelgedeelten hebben een duidelijke betekenis in hun originele context in het Oude Testament. Toch worden ze door een schrijver uit het Nieuwe Testament van een andere betekenis voorzien. Een voorbeeld hiervan vinden we in het verhaal dat de Israëlieten in de woestijn van water worden voorzien uit een rots (Ex. 17:1-7 en Num. 20:1-13). In 1 Kor. 10:4 geeft Paulus deze rots een tweede betekenis: Christus. Dit noemen we de *sensus plenior* (=vollere betekenis). Paulus zegt hier dat de rots voor de Israëlieten was, wat Christus voor ons is. Wij zouden deze teksten nooit op deze manier van een tweede betekenis hebben kunnen voorzien. Dit is een soeverein werk van de Heilige Geest in de NT Bijbelschrijvers. Oftewel wat Paulus hier deed, mogen wij niet doen. Het principe van de tweede betekenis is een kwestie van inspiratie. Nog andere voorbeelden in het Nieuwe Testament waar bovenstaande gebeurd is: Matt. 1:22-23 (Jes. 7:14); 2:15 (Hos. 11:1); 2:17-18 (Jer. 31:15); Joh. 12:15 (Zach. 9:9).

Een laatste opmerking

Orthodoxie is juist geloof. Orthopraxie is juiste actie. Via de profeten riep God de Joden op tot een balans tussen juist geloof en actie. Wat God wilde van de Joden, dat wil Hij ook van ons. God wil ook ons Zijn verbond onder de aandacht brengen. (Jac. 1:27; 2:18; Efe. 2:8-10). De zegeningen van het Nieuwe Verbond bij gehoorzaamheid zijn duidelijk, het oordeel bij ongehoorzaamheid ook.

Gebruikte (en aanbevolen) literatuur:

Gordon Fee: *How to Read the Bible for All Its Worth*, uitg. Zondervan 2003

Verwerkingsopdrachten voor studenten.

Bestudeer de profeet Haggai.

Exegetiseer context en belangrijke woorden en personen.

Als je uitgaat van de stelling dat de profeten namens God gaan spreken als er iets mis dreigt te gaan met het verbond, welke aspecten uit de Thora vind je dan terug in dit Bijbelboek?

Wat zou een toepassing naar onze huidige tijd zijn als jij een preek/Bijbelstudie over dit Bijbelboek zou houden?

Lengte 1 á 1½ A4. Probeer hier niet over heen te gaan!

OF

Verwerkingsopdrachten voor toehoorders.

1. Mijn stelling is: Op de sabbat (zaterdag) mogen wij als christenen niet werken op grond van de Bijbel (Deut. 5:13). Ben je het hier mee eens of niet? (en waarom)